

Care of the Newborn

isha
Hospital
where Hope lives..

Dr. Parul Valia
Dr. M. Gandhi

પ્રસ્તાવના

સ્તનપાન એ કુદરતી પ્રક્રિયા છે. માતાના દૂધમાં બાળકને ફક્ત ખોરાક જ નથી મળતો, પરંતુ માતાનો પ્રેમ, આનંદ, વાત્સલ્ય, લાગણી અને સંસ્કાર પણ મળે છે. સ્તનપાન વિશે પ્રવર્તતી ગેરમાન્યતાઓ તેની સફળતામાં અવરોધરૂપ બને છે. આવી પ્રવર્તમન ગેરસમજ દૂર કરવી જરૂરી છે. જેથી માતા સ્તનપાન અંગે સાચી સમજ કેળવે.

Positive Thinking

સ્તનપાન એક કુદરતી પ્રક્રિયા છે, જેમાં સ્ત્રીને માતૃત્વનો અવર્ણનીય દૈવિક આનંદ તથા તૃપ્તિ મળે છે. માતા તેના સ્પર્શ, સુગંધ અને ધાવણ વડે બાળકને પોષણ, સ્નેહ, વાત્સલ્ય અને સંસ્કાર અર્પી શકે છે. જો માતા સકારાત્મક રીતે વિચારે અને એવી લાગણી રાખે કે જે પણ કરે છે એ પોતાના જ બાળકના સારા માટે કરે છે અને જો તેને પોતાનું બાળક શારીરિક અને માનસિક રીતે તંદુરસ્ત જોઈતું હોય તો ‘મને ધાવણ આવશે જ’ એવું Positive વિચારે તો એને સાંઝું ધાવણ આવે જ છે. જે માતા પોતાની તકલીફ, થાક, દુઃખાવો વિચાર્યા વગર ફક્ત બાળકનો જ વિચાર કરીને ઘવડાવે છે એને સાંઝું ધાવણ આવે જ છે.

સ્તનની રચના :

સ્તનના શરૂઆતના ભાગને Nipple (નીપલ) કહે છે. એની આજુબાજુના કાળા રંગના દાણાવાળા ભાગને Areola (એરોલા) કહે છે. બાળકના હોઠ Areola પર દબાણ કરે છે. Areola ના અંદરના ભાગમાં દૂધ ભેગું થાય છે. અને જેવા હોઠ Areola પર દબાય કે તરત એમાંથી દૂધ નિપલ દ્વારા બહાર આવે છે.

સ્તનપાનના ફાયદા:

- માતા ગમે તે ક્ષણે બાળકને સ્તનપાન કરાવી શકે છે.
- માતાનું ધાવણ બાળકને માટે પચવામાં એકદમ સરળ છે.
- શરૂઆતમાં છ મહિના બાળક માટે માતાનું ધાવણ જ સંપૂર્ણ આહાર છે.
- માતાના ધાવણમાં ૮૦% પાણી હોય છે. તેથી ગરમીમાં પણ બાળકને પાણીની જરૂર પડતી નથી.
- સ્તનપાનને કારણે બાળકને ઝાડા-ઉલ્ટી, ન્યૂમોનીયો જેવા રોગો થવાનો ભય ઘટી જાય છે.
- સ્તનપાનથી માતાના ગર્ભાશયમાં સંકોચનની પ્રક્રિયા ઝડપથી થાય છે અને બ્લીડીંગ ઝડપથી ઓછું થાય છે.
- માતાના સ્તનને યોગ્ય આકાર મળે છે.
- કુટુંબ નિયોજનનું પણ કામ કરે છે, છતાં ડૉક્ટરની સલાહ લઈને ગર્ભનિરોધક ઉપાયો કરવા.
- સ્તનપાનથી અન્ય કોઈ ખર્ચો નથી. તેથી તે એકદમ સસ્તું પડે છે.

સ્તનપાનની પદ્ધતિ :

- સ્તનપાન માટે breast feeding ગાઉન અને બ્રા ઉપયોગી નીવડે છે.
- માતાના સ્તનની નીપલ અને કાળો ભાગ Aerola બંને બાળકના મોઢામાં જવા જોઈએ.
- બાળકની દાઢી માતાના સ્તનને અડકેલી રહે તો સારું.
- જો માત્ર નીપળ બાળકના દાંતના પીઢીયા વચ્ચે દબાશે તો nipple માં ચીરા પડશે.
- ઘણી વખત જો માતાના સ્તનનું કદ મોટુ હોય તો બાળકનું નાક ઢંકાઈ જાય છે. પરંતુ એનાથી એને શ્વાસ લેવામાં કોઈ તકલીફ પડતી નથી. આથી આંગળી વડે સ્તન દબાવવાની જરૂરિયાત નથી.
- સુતા-સુતા ઘવડાવવાથી ઘણીવાર ઉંઘમાં બાળકને તકલીફ થઈ શકે.
- બેઠા-બેઠા ઘવડાવવા માટે ઓશીકું લેવું સારૂ રહે છે. અને જે સ્તનથી ઘવડાવે તે સાર્ડ ઘુંટણ નીચે મુકવું. આ માટે Breast Feeding Pillow પણ ઉપલબ્ધ છે.
- બાળકને દર બે કલાકે ઘવડાવવું. ઘવડાવ્યા પછી ખભે લેવું. ઓડકાર આવે પછી જ નીચે સુવડાવવું.

ઘાવણ વ્યવસ્થિત આવે તે માટે ઉપાય :

- સાદો, પૌષ્ટિક અને પૂરતો ખોરાક લેવો.

બાળકને ગળથૂથી શું કામ ન આપવી ?

સામાન્ય રીતે બાળકને ગળથૂથીમાં ગોળનું પાણી, મધનું પાણી કે પછી ઘી વાળુ કોઈ પ્રવાહી આપવામાં આવતું હોય છે. એવું માનવામાં આવે છે કે આ ખાદ્ય પદાર્થો આપવાથી મળ ઝડપથી નીકળી જશે, આ માન્યતા ખોટી છે. મળ અંદર રહેવાનો જ નથી. એક વખત આંતરડા તેની ક્રિયા શરુ કરી દે એટલે તે આગળ વધવાનો જ છે. ગળથૂથીમાં ચીકાશવાળો પદાર્થ આપવાથી જો કોઈવાર અન્નનળીમાં જવાને બદલે શ્વાસનળીમાં ફસાઈ જોય તો ઉલ્ટું શ્વાસ લેવામાં મુશ્કેલી થવા માટે ને કોઈવાર જાનનું જોખમ વધી જાય છે. આ બાળકને ચેપ આપે છે.

અન્ય કિંમતી સૂચનો :-

તાપમાન :

બાળક જ્યારે માતાના ગર્ભમાં હોય છે ત્યારે તેની આજુબાજુના વાતાવરણની સામે માતાનું સુરક્ષા કવચ હોય છે. જેવું તે બહારની દુનિયામાં આવે છે કે તરત જ આ કવચ દૂર થઈ જાય છે. આથી તેના હાથ પગ ઠંડા પડી જાય છે. અને બ્લ્યુ કલરમા થઈ જાય છે. આવા સંજોગોમાં બાળકના એક-બે દિવસ ન નવડાવવું. જરુર પડે તો ભીના કપડે સાફ કરી નાખવું જોઈએ. ઉપરાંત સામાન્ય કરતાં થોડું વધારે ઢાંકવું. નબળા બાળકને હાથ-પગમાં મોજા પહેરાવવા અને

ઊનની સ્વેટર, ટોપી પહેરાવવી.

બાળકને ચેપ ન લાગે તેના માટે શું કરવું?

૧. બાળકને જરૂરિયાત પૂરતું જ અડકવું.
૨. અડતાં પહેલાં હાથ સ્વચ્છ અને ચોખ્ખા કરવાં.
૩. બિમાર માણસોએ અને બાળકોએ નવજાતશિશુ પાસે ન જવું.

નવડાવવા માટે :

બાળકને શરૂઆતના ૧ દિવસ પછી નવડાવી શકાય. નવડાવતી વખતે વાતાવરણ તથા પાણી હુંફાળુ હોવું જોઈએ. લાંબો સમય બાળકને પાણીમાં ખુલ્લું ન રાખવું.

સાબુ તથા પાવડર કયો વાપરી શકાય?

આપને મનપસંદ કોઈપણ બેબી સાબુ જેમાં ગ્લીસરીનનું પ્રમાણ વધારે હોય અને નોન એલર્જિક હોય. જો કોઈ એક સાબુ વડે ચામડી પર રીએક્શન આવતું હોય તો થોડો વખત સાબુ બંધ કરી પછીથી બીજી કોઈ બ્રાન્ડનો સાબુ વાપરવો. ચણાનો લોટ, ઘી, મલાઈ વગેરેનો ઉપયોગ આ ઉંમરમાં ન કરવો. અમુક શિશુની

ચામડી વધુ પડતી સુંવાળી હોય છે. તેમાં માત્ર સ્પેશીયલ પ્રકારના જ સાબુ ડોક્ટરની સલાહ પ્રમાણે વાપરી શકાય. આ જ રીતે પાવડર પણ આપને મનપસંદ વાપરી શકાય.

બાળકને નેપી પહેરાવી શકાય ?

હા, પરંતુ ચોવીસેચ કલાક નહી, બજારમાં મળતી નેપી જરુરિયાત પૂરતો જ ઉપયોગ કરવો. સુતરાઉ કપડાંની નેપી બનાવીને તેનો પણ ઉપયોગ કરી શકાય.

બાળકને માલીશ ક્યારથી શરુ કરી શકાય?

શરુઆતના દિવસોમાં બાળકની ચામડી કુમળી હોય છે. જેથી તેના પર વાતાવરણની અસર ઝડપથી થઈ જાય છે. તેલમાલીશ કરવાથી ચામડી પર ક્યારેક રીએક્શન આવવાની શક્યતા રહે છે. આથી શરુઆતના ૧૫ દિવસ માલીશ ન કરવું જહિતાવહ છે પછીથી અનુકૂળતા મુજબ શરુ કરી શકાય.

નવજાત શિશુની માવજત

માલીશ માટે ક્યું તેલ વાપરવું ? :

કોઈપણ મનપસંદ તેલ વાપરી શકાય, દા.ત. નારિયેળનું તેલ, ઓલીવ ઓઈલ, માલીશ હલકા હાથથી કરવી. આને ટચ થેરેપી કહેવાય છે. જેથી મા અને બાળકમાં વધારે લાગણી કેળવાય છે.

ઘાવણ વધારે આવે છે.

આંજણ/સુરમો ન લગાડવો. તેનાથી કોઈ ફાયદો થતો નથી. પરંતુ ઉલટું ક્યારેક આંખની નળી જે નાકમાં ખુલતી હોય છે તેનું કાણી પુરાઈ જાય છે. જેથી કરીને મુશ્કેલી થવાની શક્યતા રહે છે.

નાયડાની સંભાળ :

જન્મ પછી નાયડાની બાળકને જરૂર રહેતી નથી. એથી તે ધીમે ધીમે સુકાવા લાગે છે. અને ૮-૧૦ દિવસની અંદર તે ખરી જાય છે. આ દરમ્યાન આ જ જગ્યાએ ધી, કંકુ, વગેરે ન લગાડવું, પરંતુ નાયડુ ખરી ગયા પછીના ખુલ્લા ઘામાં જ્યાં સુધી રુઝ ન આવે ત્યાં સુધી કોઈપણ એન્ટીસેપ્ટીક પાવડર છાંટી શકાય.

બાળકને કઈ રીતે સુવડાવવું? :

બાળકને માતાની પાસે, તેના પલંગમાં સુવડાવવું, જેથી વારંવાર ઊભા થયા વગર બાળકને જોઈ શકે. અને ઘવડાવી શકે. ઘવડાવ્યા બાદ બાળકને ખભે લેવું એટલે એ ઉલ્ટી કરે નહીં.

ઊંઘ :

સામાન્ય રીતે નવજાત બાળકે લાંબો સમય સુતુ રહે છે. પરંતુ બધાજ બાળકોની સુવાની પદ્ધતિ અલગ અલગ હોય છે. કોઈ સળંગ લાંબો સમય સુતુ રહે તો કોઈ કટકે કટકે ટુંકા સમય માટે સુવે

છે તો કોઈ વળી દિવસ આખો સુઈ રહે અને રાત્રે જાગે છે. જો બાળકનું વજન પૂરતું વધતું ન હોય અને તે સ્વસ્થ હોય તો આમાંની કોઈપણ પદ્ધતિમાં વાંધો નથી.

માથાનો આકાર સરખો કરવા શું કરવું ? :

કોઈનું માથું ગોળ હોતું નથી. કોઈને એક બાજુથી પોચું કે દબાયેલું તો બીજાનું બીજી બાજુથી માટે તેને દબાવીને ગોળ કરવાનો પ્રયત્ન ન કરવો. ૯ મહીના સુધીમાં માથુ ગોળ થઈ જાય છે.

બાળકના નખ ક્યારે કાપી શકાય ? :

જ્યારે પણ બાળકના નખ વધે ત્યારે કાપી શકાય. તેના માટે બજારમાં નાની કાતર મળે છે. તેનો ઉપયોગ કરવો.

બાળકનું વજન કેટલું વધવું જોઈએ ? :

સરેરાશ પુરા મહિને જન્મેલા ભારતીય બાળકનું વજન આશરે ત્રણ કિલો આજુબાજુ હોય છે. અધુરા મહિને જન્મેલા, રોગિષ્ઠ કે જોડકાં બાળકોનું વજન ઓછું હોય શકે. શરૂઆતના થોડા દિવસ વજનમાં ઘટાડો થાય છે. આશરે ૧૦ ટકા અને પછીથી આશરે ૧૦ દિવસની ઉંમર સુધીમાં તે જન્મના વજન સુધી ફરીથી પહોંચી જાય છે. શરૂઆતના મહિનાઓમાં બાળકનું વજન આશરે રોજનું ૩૦ ગ્રામ વધતું હોય છે. લગભગ ૫ મહિનાની ઉંમર સુધીમાં તેનું વજન

જન્મના વજન કરતાં બમણું થઈ જાય છે. અધુરા મહિને જન્મેલા બાળકનું વજન રોજ ૨૦ ગ્રામ વધે છે.

નવજાત શિશુની સામાન્ય મુશ્કેલીઓ :

આ ઉંમરના બાળકોમાં કેટલાક એવા ફેરફારો હોય છે જે સામાન્ય હોય છે અને તેના માટે કોઈ મોટી સારવારની જરૂર નથી પરંતુ આ ફેરફારો માતા પિતા અને ઘરનાં અન્ય સભ્યોને ચિંતા કરાવવા માટે પુરતા છે. આમાં ના કેટલાક ફેરફારો વિશે માહિતી મેળવીએ.

નવજાત શિશુમાં ઝાડા :

આ ઉંમરમાં બાળકમાં ઝાડાનું પ્રમાણ નક્કી નથી હોતું ખાસ કરીને જ્યારે બાળક માત્ર માતાનું ધાવણ લેતું હોય. આ ઉંમરના ઘણાં બાળકો દિવસના વીસ-પચીસ વખત ઝાડા કરતાં હોય છે. ઝાડાની માત્રા થોડી થોડી રહેશે. આથી ઊલટું ઘણાં બાળકો ૭ દિવસે એક વખત ઝાડો કરતાં હોય છે તો આ પણ સામાન્ય છે તેની કોઈ દવા કરવાની જરૂર નથી. ઝાડા પાતળા, સોનેરી હોય છે. ૪ મહીના સુધી ઝાડા બંધાતા નથી.

ઉલ્ટી :

જ્યારે બાળક પેટ ભરતું હોય ત્યારે સાથે હવા ચુસે છે. પેટ

ભરવાનું પૂરું થાય પછી જ્યારે ઓડકાર વાટે હવા નીકળે છે ત્યારે સાથે થોડુદૂધ પણ નીકળી જાય છે. આને આ ઉંમરમાં ઓકે કહેવામાં આવે છે. બાળક પૂરતાં પ્રમાણમાં પેશાબ કરતું હોય અને બાળકનું વજન સામાન્ય વધતું હોય તો આ માટે કોઈ જ દવા આપવાની નથી. પેટ ફૂલી જાય તો ડોક્ટરનો સંપર્ક કરવો.

કમળો :

બાળકના શરીરનો કલર બીજા-ત્રીજા દિવસથી પીળાશ પડતો દેખાવા લાગે છે. આ પીળાશ ૭-૮ દિવસ સુધી વધે છે અને પછી પોતાની મેળે ઘટવા લાગે છે. ૭૦-૮૦ ટકા બાળકોને કોઈ જ જાતની સારવાની જરૂર હોતી નથી. બાકીના બાળકોમાં જેમાં પીળાશ વધુ વધતી હોય તેવું લાગે તેવા બાળકોને સ્પેશ્યલ અલ્ટ્રાવાયોલેટ કિરણો આપવા પડે છે. જેને ફોટોથેરાપી કહેવામાં આવે છે. માત્ર ધાવણા પૂરતું જ બાળકના બહાર કાઢવામાં આવે છે. બાકીનો બધો જ સમય બાળકને ફોટોથેરાપી આપવામાં આવે છે.

નાક બંધ થવું :

બાળકનું નાક વારંવાર બંધ થઈ જતું હોય છે. નાસીકા આ ઉંમરમાં સાંકડી હોય છે. તેમાંય થોડો પણ કચરો બાઝી જાય તો તરત નાક બંધ થઈ જાય છે. આવા વખતે નાકમાં બજારમાં મળતા સ્લાઈન ના ટીપાં નાંખવા.

ચામડી પર દેખાતી ઝાળી :

ચામડીને કલર ચામડી ઉપર પુરતા પ્રમાણમાં લોહી પહોંચતું હોવાના કારણે હોય છે. જો લોહીનું પ્રમાણ ઓછું પહોંચે તો ચામડી પર ઝાળી જેવું લાગે છે. આનું કારણ આજુબાજુના ઠંડા વાતાવરણને કારણે, નવડાવવાના કારણે અથવા તો અમુક રોગને કારણે હોઈ શકે છે. અધુરા મહિનાના બાળકોમાં સામાન્ય હોઈ શકે છે માટે આવું જોવા મળે તો ડોક્ટરની સલાહ પ્રમાણે સારવાર કરાવવી જોઈએ.

લાલ કે પીળી ફોલ્લીઓ :

નવજાત શિશુની ચામડી સુંવાળી હોય છે. જેથી તેના પર વાતાવરણની અસર ઝડપથી થાય છે. આને કારણે લાલ ચકામાં પડી જતાં હોય છે. આને એરીઘમાં નીઓનેટમ કહેવામાં આવે છે. તે સામાન્ય છે. જો તેમાં પીળી પરુવાળી ફોલ્લીઓ થવા લાગે તો ડોક્ટરની સલાહ પ્રમાણે સારવાર કરવી જોઈએ.

ગળામાંથી આવતો અવાજ :

શરૂઆતના સમયમાં બાળકના ગળામાંથી ખળખળ અવાજ આવતો હોય છે. સામાન્ય રીતે થોડા કલાકોમાં આ અવાજ જતો રહે

છે. જો એ પછી પણ ચાલુ રહે તો ડોક્ટરની સલાહ લેવી જોઈએ.

આ ઉપરાંત કેટલાંક બાળકોમાં શ્વાસની પ્રક્રિયા સાથે અવાજ આવતો હોય છે. જે કેટલાક મહિના સુધી ચાલુ રહે છે. આને લેરીનગોમલેસીયા કહેવામાં આવે છે. આ અવાજ શ્વાસનળીમની દિવાલ કડક ન હોવાને કારણે આવે છે. જેમ બાળક મોટું થતું જાય છે તેમ અવાજ જતો રહે છે.

બાળકનું જોર કરવું અથવા તો અમુક અવાજ કાઢવા :

આ બાળકની સામાન્ય પ્રક્રિયા છે. તેમાં બાળકને કોઈ મુશ્કેલી નથી. પરંતુ તેનું એક પ્રકારનું હલન ચલન છે એને અમળાય એવું કહેવામાં આવે છે.

પેશાબ :

શરૂઆતના દિવસોમાં પેશાબનું પ્રમાણ ઓછું હોય છે. પરંતુ પ દિવસની ઉંમર પછી ઓછામાં ઓછો ૬ વખત થવા લાગે છે. પેશાબ કરતા પહેલાં ઘણાં બાળકો રડે છે. અથવા તો જોર કરતાં હોય તેવું લાગે છે. આ પ્રક્રિયા સામાન્ય છે. તેના માટે કોઈ સારવાર લેવાની જરૂર નથી.

આંખમાં ચીપડાં :

શરૂઆતના થોડાં દિવસોમાં ચેપને કારણે મોટાભાગના બાળકોની આંખમાં ચીપડાં બાઝી જાય છે. આ મુશ્કેલી બે-ત્રણ દિવસ સુધી ચાલે છે. ચીપડાંને ચોખ્ખા રૂવકે લુછી નાંખવા જોઈએ અને જો તેનું પ્રમાણ વધી જતું હોય તો ડોક્ટરની સલાહ પ્રમાણે એન્ટીબાયોટીક આંખના ટીપાં નાંખવા જોઈએ.

આંખોમાંથી પાણી નીકળવું :

આંખ અને નાકની વચ્ચે એક પાતળી નળી હોય છે. જેના વાટે આંખમાંથી નીકળતું પાણી (આંસુ) વહી જાય છે. આ ઉંમરના કેટલાક બાળકોને આ નળીનું આંખની બાજુનું મુખ પૂરતા પ્રમાણમાં ખુલ્લું હોતું નથી. જેથી પાણી નાકમાં વહી જવાને બદલે આંખમાંતઈ બહાર નીકળે છે. આને કારણે આંખ આખો વખત ભીની રહે છે અને ભીનાશને કારણે ચીપડાં બાઝી જવાની શક્યતાઓ વધી જાય છે.

ઉંમરની સાથે આ નળી મોટાભાગના બાળકોમાં ખુલી જતી હોય છે. માત્રે તેને મદદ માટે સામાન્ય આંખનો મસાજ ડોક્ટરની સલાહ પ્રમાણે કરવો જોઈએ.

સ્તનનો વિકાસ :

આ ઉંમરના બાળકોમાં ઘણી વખત એક બાજુ/બંને બાજુના સ્તનો ફૂલી જાય છે. તેમાંથી કોઈ વખત પાતળું દૂધ જેવું પ્રવાહી પણ

નીકળે છે. આ બાળકના શરીરમાં અંતઃસ્ત્રાવોના ફેરફારને કારણે થાય છે. એમાં કશી તકલીફ નથી તે આપમેળે જ થોડાં દિવસમાં સામાન્ય થઈ જાય છે. તેમાંથી દબાવીને કશું કાઢવું નહીં. ઉલ્ટું તેમ કરવાથી ચેપ લાગશે અને છાતી પાકી જવાની શક્યતા રહે છે.

બાળકીમાં યોનીમાંથી રક્તસ્ત્રાવ અથવા ચીકણું પ્રવાહી નીકળવું :

ત્રીજા ચોથા દિવસથી અમુક બાળકીમાં યોનીમાંથી રક્તસ્ત્રાવ થાય છે. તેનું પ્રમાણ ખુબ જ થોડું હોય છે. આના માટે કોઈ દવા આપવાની જરૂર નથી. બે-ત્રણ દિવસની અંદર તે આપમેળે બંધ થઈ જશે.

આ ઉપરાંત ઘણી વખત સફેદ ચીકણું પ્રવાહી નીકળે છે. આ પણ સામાન્ય છે. તેના માટે પણ સારવારની જરૂર નથી. માત્ર ભીના કપડે, ઘસાઈ નહીં તેવી રીતે લુછી નાંખવું.

માથામાં પોપડાં થવાં :

ઘણા બાળકોનો માથામાં પોપડાં કે ભીંગળાં જામી જતા હોય છે. ભીંગળા ઉખડે તેની સાથે વાળ પણ ખરી જતા હોય છે. આને સીબોરીક ડરમેટાઈટીસ કહેવામાં આવે છે. જો આની માત્રા ઓછી

હોય તો કોઈ સારવાર કરવાની નથી. નહીંતર ડોક્ટરની સલાહ પ્રમાણે તેનો મલમ લગાડવાનો રહે છે.

બાળકનું રડવાનું :

બાળકની એક માત્ર ભાષા છે રડવાની તેના વાટે જાતે પોતાની લાગણી અને માંગણી વ્યક્ત કરે છે. શરૂઆતમાં રડવાનું મોટે ભાગે અકારણ હોય છે. પરંતુ જેમ બાળક મોટું થતું જાય છે. તેમ રડવાનો ઉદ્દેશ સ્પષ્ટ થતો જાય છે.

બાળક રડવાનું શરૂઆતમાં સામાન્ય બાબતો જોઈ લેવી કે બાળખ ભૂખું થયું હોય, ઊંઘ આવતી હોય, ઝાડો પેશાબ થયો હોય, કપડાંને કારણે અગવડતા પડતી હોય, ક્યારેક નાક બંધ થવાનો લીધે કે વધુ પડતા પ્રકાશ અને ઘોંઘાટને લીધે બાળક ઊંઘ આવતી હોવા છતાં ઊંઘી શકતું નથી. આ બધા કારણો જોઈ લીધી પછી પણ જો બાળક ચુપ ન થાય તો ખબે તેડીને થાબડવું જેથી કરીને ચુંકને કારણે રડતુ હોય તો તે ઓછું થઈ જાય. આમ છતાં પણ ચુપ ન થાય તો ડોક્ટરી સલાહ પ્રમાણે ચુંકનાં ટીપાં આપી શકાય.

ઉનાળામાં ગરમીને કારણે બાળકને તાવ આવી શકે છે.

બાળકને સુતરાઉ-ખુલ્લા કપડા પહેરાવવા. ધાવણ નિયમિત અને પૂરતું આપવું. પંખો ચાલુ રાખવો. એ.સી. ચાલુ કરી શકાય છે, પરંતુ બાળક એકદમ ઠંડુ ન થાય તેનું ધ્યાન રાખવું.

Behind Atlantis, Opp. Vadodara Central, Sarabhai Campus,
Sarabhai Main Road, Subhanpura, Vadodara - 390 007. (Gujarat) India.

Ph.: +91-265-231 4011 | 231 4022

E-mail : info@ishahospital.com | Website : www.ishahospital.com